

**Cadrul de referință
pentru Orașe durabile**

**5 DIMENSIUNI ȘI 30 OBIECTIVE
PENTRU O VIZIUNE EUROPEANĂ
PRIVIND ORAȘELE DE MÂINE**

DIMENSIUNEA SPAȚIALĂ

1. DEZVOLTAREA UNEI PLANIFICĂRI URBALE DURABILE ȘI A UTILIZĂRII TERENURILOR

În absența unei planificări urbane eficiente, creșterea populației tinde să conducă la aglomerări urbane și la o extindere urbană considerabilă, locuitorii fiind constrânși să plece din municipalitățile centrale și să ocupe terenuri în zonele înconjurătoare. În absența planificării serviciilor, facilităților și infrastructurilor conexe, populația trebuie să se bazeze pe mobilitatea auto pentru necesitățile de bază, o parte din populație fiind exclusă (copii, persoane cu handicap, persoanele sărace). Costul infrastructurilor necesare pentru a corecta această situație constituie o presiune considerabilă asupra bugetelor orașelor, sub formă de costuri; și cu atât numărul locuințelor și al locurilor de activitate este mai mare. Presiunea asupra terenurilor și resurselor naturale are efecte negative asupra impermeabilizării terenurilor, agriculturii și biodiversității. Acestea au un impact asupra economiei urbane și asupra eficienței generale a regiunii orașului.

Adoptarea unei abordări integrate a planificării urbane durabile implică reconcilierea politicilor și a localizării locuințelor, a activităților economice sau sociale, a facilităților și infrastructurilor publice, precum și a utilizării terenurilor. Spre exemplu, prin:

- limitarea întinderii urbane, prin prioritizarea reciclării terenurilor, prin favorizarea planificării compacte a orașelor și prin conservarea câmpurilor verzi și a zonelor naturale.
- identificarea locațiilor din zona urbană existentă, adecvate pentru dezvoltare
- furnizarea de locuințe accesibile, de înaltă calitate și eficiente din punct de vedere al resurselor, aproape de servicii și facilități, asigurând în același timp diversitatea socială în oraș.
- furnizarea de infrastructuri economice adecvate și bine conectate, integrând considerente de transport de marfă durabil, încurajând «simbioza» și schimburile între industrii, alte activități economice, universități și centre de cercetare.
- identificarea infrastructurii verzi-albastre și a zonelor naturale care ar trebui restaurate sau recreate.

Pentru a funcționa, aceste politici de planificare solide trebuie să fie puse în aplicare la scară adecvată și cu o guvernare mai largă. Măsurile de sprijin, cum ar fi stimulentele fiscale sau strategiile de stabilire a prețurilor terenurilor, pot constitui pârghii eficiente.

2. ASIGURAREA ECHITĂȚII SPAȚIALE

Dezvoltarea urbană poate spori inegalitățile, prin crearea unor valori ridicate a proprietăților în noile dezvoltări bine localizate sau prin gentrificare în părțile existente ale orașului. Prin urmare, grupurile cu venituri mici întâmpină din ce în ce mai multe dificultăți în găsirea unei locuințe decente și accesibile, și pot fi forțate să se mute în locuri cu mai puține facilități, suferind astfel de segregare spațială.

Echitatea spațială impune măsuri specifice de planificare urbană, atât în furnizarea de servicii publice, cât și în gestionarea domeniului public:

- alocarea de locuințe la prețuri accesibile în apropierea centrelor de transport public și de activități zilnice de bază, prin intervenții în sectorul locuințelor, spre exemplu

- asigurarea diversității sociale în noile dezvoltări și în spațiile urbane gentrificate
- asigurarea accesului la școli de înaltă calitate, la servicii de sănătate și la alte facilități din domeniul public, în special la spații verzi, la terenuri de joacă și la terenuri sportive, prin programe de regenerare în zonele defavorizate, spre exemplu
- prioritizarea calității educației în cartierele defavorizate, în special pentru persoanele foarte tinere.

Echitatea spațială este esențială în ceea ce privește realizarea unui teritoriu și a unei economii reziliente.

3. ÎNCURAJAREA REZILIENȚEI TERITORIALE

Reziliența teritorială este definită drept capacitatea unui teritoriu de a face față unui eveniment, unei tendințe sau unei perturbări periculoase, păstrând în același timp aceeași structură de bază și aceleași modalități de funcționare. Spre exemplu, accesul sigur la alimente, apă și energie constituie aspecte centrale. Reziliența reprezintă capacitatea de auto-organizare și capacitatea de adaptare la stres și schimbare.

Evenimentele periculoase pot fi legate de tehnologie, geologie sau climă, cum ar fi valurile de căldură, incendiile, inundațiile, submersiunile marine, furtunile, alunecările de teren, cutremurele și secetele. Unele sunt susceptibile de a fi agravate de „tendința” reprezentată de schimbările climatice, de expansiunea urbană și, în general, de utilizarea neadaptată a terenurilor (lăsând solul despădurit sau lipsit de plante, făcându-l impermeabil etc.). Pericolele noi adesea reprezintă rezultatul uneia dintre combinațiile celor de mai sus, cum ar fi dificultatea de a răci centralele nucleare și alte centrale, pe măsură ce temperaturile râurilor cresc sau ca urmare a noilor tehnologii. Perturbările pot apărea, de asemenea, din cauza unor tulburări sociale majore și din cauza atacurilor teroriste.

Consolidarea rezilienței unui teritoriu implică necesitatea de date și studii specifice, pentru a identifica și evalua riscurile și vulnerabilitățile teritoriului la pericolele relevante. În ceea ce privește planificarea acțiunilor de reducere a riscului de dezastre și planurile de gestionare a crizelor, inclusiv așa-numitele măsuri de „adaptare fără regrete”, este necesară combinarea acestor date cu probabilitatea unor impacturi preconizate.

Este în joc reziliența economiei și a comunității. Cheia succesului constă, în principal, în construirea unui proces de guvernare flexibil, în dezvoltarea programelor educaționale și în sensibilizarea unei game semnificative de părți interesate, cum ar fi: autoritățile de sănătate și serviciile de urgență, reprezentanții societății civile, școlile și societățile private, în special furnizorii de asigurări și utilități, etc.

4. CONSERVAREA ȘI CONSOLIDAREA PATRIMONIULUI URBAN, ARHITECTURAL ȘI CULTURAL

Patrimoniul urban și arhitectural constituie un subiect central pentru dezvoltarea urbană durabilă, deoarece sporește atractivitatea economică și demografică a unui oraș și contribuie la crearea de legături între culturile tuturor grupurilor de populație. Prin reprezentarea pozitivă a pluralismului patrimoniului cultural, se promovează toleranța și incluziunea socială și se fortifică structura socială. Cultura constituie un factor de rezistență economică, datorită proiectelor de restaurare, evenimentelor atractive inovatoare și activităților turistice, în special în ceea ce privește orașele mici și mijlocii.

Conservarea patrimoniului nu înseamnă protejarea excesivă a cartierelor unitare, care ar avea drept efect fosilizarea acestora și reducerea capacității lor de rezistență și a capacității lor de adaptare la schimbările climatice. Este vorba despre integrarea acestui subiect în strategia urbană, per ansamblu.

Orașele pot promova aceste sinergii prin:

- încurajarea însușirii și reînsușirii patrimoniului urban și cultural: utilizarea spațiului public urban ca spații deschise pentru activități de agrement, expresie artistică și culturală, încurajarea interacțiunilor dintre culturile contemporane și cele istorice.
- conservarea și consolidarea patrimoniului urban. Spre exemplu, unele orașe redescoperă potențialul căilor navigabile

și le reabilitează, în timp ce alte orașe reoferă pietonilor beneficiul de a se bucura exclusiv de anumite părți din centrele lor istorice. Unii organizează cu succes o nouă dezvoltare, care ține cont de patrimoniul urban și de reperatele sale atunci când reinterpretează acest patrimoniu prin scheme arhitecturale îndrăznețe.

- mobilizarea parteneriatului și managementului inovator.

5. PROMOVAREA CALITĂȚII ȘI FUNCȚIONALITĂȚII SPORITE A SPAȚIILOR PUBLICE ȘI A MEDIULUI DE VIAȚĂ

Spațiile publice reprezintă un ingredient esențial pentru calitatea vieții cetățenilor și pentru atractivitatea unui oraș pentru turiști, investitori și întreprinderi. Împărtășite de toate grupurile de populație, acestea promovează un sentiment de apartenență și conferă identitate orașului. Acestea leagă locuri și clădiri pentru oameni și bunuri, printr-o organizare ierarhică a străzilor, de la drumurile dedicate pietonilor, la bulevardul larg, care concentrează toate fluxurile: oameni care merg pe jos sau fac jogging, mașini, autobuze, tramvaie și biciclete. O mare parte a spațiului public este însă alocată locurilor de parcare. Spațiile publice constituie, de asemenea, centre de activități sociale și economice, de la discuții cu vecinul la cumpărături în piață sau participarea la un eveniment în aer liber.

Acestea sunt locuri de odihnă și de agrement: sub un copac sau într-o piață plină de viață, răspândite pe gazon sau de-a lungul culoarelor verzi și pe malurile râurilor, unde oamenii se pot bucura de peisajul orașului, de clădirile și de caracteristicile culturale și naturale ale acestuia; sau de activitățile de agrement, în locuri de joacă și facilități sportive.

Spațiile publice pot fi centre pentru biodiversitate în orașe și pentru drenaj urban durabil și, de asemenea, pot să sprijine cultura prin găzduirea de evenimente de muzică, dans, teatru și artă.

Utilizarea, capacitatea de acces pietonal și accesul în ceea ce privește spațiile publice pot fi pierdute, atunci când:

- funcția de parcare și trafic are prioritate față de celelalte (cu cât traficul este mai mare, cu atât este mai redusă convivialitatea).
- designul spațiilor publice exclude o parte din populație: copii, adolescenți, vârstnici, femei, persoane cu handicap.
- spațiul public este degradat, nesigur sau considerat ca atare de către «utilizatori», în special atunci când este concentrat în cartiere defavorizate și consolidează segregarea spațială.
- efectul de insulă termică și inundațiile localizate împiedică utilizarea acestuia.

Regenerarea spațiilor publice existente și proiectarea eficientă a unor spații noi, cu implicarea și participarea tuturor utilizatorilor, pot contribui la restaurarea numeroaselor funcționalități ale acestora și pot oferi un mediu de înaltă calitate pentru toți. Recâștigarea unor zone de parcare și drumuri largi pentru alte scopuri ale orașului: coridoare și culoare verzi, terenuri de joacă, căi navigabile, spații și grădini colective, toate acestea sunt aplicate de un număr tot mai mare de orașe.

6. DEZVOLTAREA MOBILITĂȚII ALTERNATIVE ȘI DURABILE

Mobilitatea este necesară pentru a asigura accesul tuturor persoanelor la muncă, educație, servicii și produse de bază, facilități de agrement și de sănătate și pentru relațiile cu prieteni și familie. Autoritățile locale se confruntă în prezent cu numeroase provocări legate de modelele de transport, cum ar fi congestia, nesiguranța, poluarea atmosferică și fonică și dificultatea crescândă de a asigura mobilitatea pentru populațiile cele mai vulnerabile și de a acoperi costurile tot mai mari ale investițiilor și gestionării infrastructurii de transport public. Se estimează că transportul urban, în special transportul urban de marfă și cel privat, reprezintă aproximativ un sfert din emisiile de CO₂ în Europa.

O strategie de mobilitate cu emisii reduse de dioxid de carbon, eficientă și favorabilă incluziunii, care să ofere soluții alternative de mobilitate atractive, rentabile și accesibile, este esențială în ceea ce privește calitatea vieții și a aerului, pentru atractivitatea economică, precum și pentru coeziunea socială, pentru reducerea bugetelor pentru infrastructură pe termen lung și pentru atenuarea schimbărilor climatice.

Succesul se bazează pe:

- Analizarea modelelor locale de comportament în materie de mobilitate, pentru a înțelege cine merge în ce loc sau cine dorește să meargă unde, cum, cu cine și când (în timpul săptămânii sau la sfârșit de săptămână), pentru a furniza servicii de mobilitate care să răspundă cel mai bine nevoilor și dorințelor astfel identificate.
- Planificarea și gestionarea urbană inteligentă, care reduc necesitatea de a călători prin asigurarea faptului că activitățile zilnice sunt localizate în apropiere pentru toți rezidenții, studenții și lucrătorii prin diversitate și intensitate a utilizării,

facilitând, spre exemplu, modurile alternative de lucru (munca la domiciliu sau la un loc de muncă din apropiere).

- Parteneriate inovatoare cu părțile interesate din domeniul transportului și al transportului urban de marfă, dar și cu magazine, mari comercianți cu amănuntul, birouri, servicii publice și facilități, pentru livrarea eficientă a bunurilor și serviciilor (centre de livrare inovatoare și concentrarea serviciilor publice și private în apropierea centrelor de transport public).

- Creșterea atractivității soluțiilor de mobilitate, care reprezintă alternative la utilizarea autoturismelor private: rețele dedicate și sigure de ciclism și pietonale, transport public frecvent, confortabil și ușor de utilizat, precum și zone de parcare pentru biciclete, la nivel de stradă, acasă și în alte locuri. Spațiile publice de calitate și rețelele verzi-albastre sporesc plăcerea de a merge pe jos, de a merge cu bicicleta sau cu barca, fie în scopuri de agrement, fie în scopuri de navetă.

- Dezvoltarea unor infrastructuri de transport inteligente și integrate care să combine și să integreze diferite moduri de mobilitate și să faciliteze trecerea la mersul pe jos, mersul cu bicicleta, utilizarea tramvaielor, autobuzelor, trenurilor;

- Oferirea de informații «în timp real» privind cea mai bună modalitate de a ajunge de la punctul A la punctul B, pentru diferite tipuri de utilizatori (vârstnici, copii, adolescenți, persoane cu handicap...), utilizând diferite mijloace de comunicare, cum ar fi consultanți în materie de mobilitate, aplicații TIC și dispozitive inteligente de informare și comunicare, cum ar fi afișajele stradale dedicate.

DIMENSIUNEA GUVERNANȚEI

7. ASIGURAREA UNEI STRATEGII TERITORIALE INTEGRATE

Orașele și regiunile învecinate dispun de o rețea complexă de relații și dependențe. În timp ce mediul rural era considerat, în principal, un potențial loc de suburbanizare, agricultură industrială sau un loc de desfășurare a activităților neplăcute (depozite de deșeuri, incineratoare, stații de epurare a apelor uzate), mediul rural este considerat acum un teren al oportunităților: un furnizor de energie regenerabilă, apă curată, alimente produse în mod durabil la nivel local, activități rurale și în aer liber pentru petrecerea timpului liber al locuitorilor din mediul urban, dar și rezervoare de biodiversitate și resurse naturale. În schimb, orașele oferă oportunități de ocupare a forței de muncă și de învățământ superior, sănătate, facilități sociale și culturale, o varietate de oportunități de cumpărături și de servicii.

În timp ce beneficiile reciproce există și sunt semnificative, există încă numeroase surse de conflict care pot apărea și în ceea ce privește „dreptul de utilizare” și protecția terenurilor și a resurselor acestora, precum și în legătură cu cine plătește pentru ce: transportul public și facilitățile urbane, furnizarea de bunuri și servicii ecologice, compensații pentru pierderea terenurilor agricole, în caz de extindere urbană, sau restricții privind utilizarea terenurilor (zone de captare a apei).

Planificarea și gestionarea transportului public, a locuințelor, a economiei și a alocărilor de servicii trebuie să facă parte dintr-o strategie teritorială integrată, ceea ce înseamnă că aceasta trebuie să integreze și hinterlandul. Pe de altă parte, amenajarea teritoriului trebuie să țină seama de presiunea funciară și de creșterea ulterioară a valorilor proprietăților, precum și de oportunitățile economice oferite de proximitatea orașului. Beneficiile reciproce decurg din dezvoltarea unor parteneriate puternice și unei colaborări între autoritățile locale, ridicând problemele specifice ale unei guvernante mai largi la nivelul zonei urbane funcționale.

Strategia trebuie să fie pusă în aplicare la aceeași scară, și anume guvernanta reglementării planificării urbane, a impozitelor, a participării cetățenilor și a evaluării în curs de desfășurare.

8. PROMOVAREA UNEI ADMINISTRAȚII DURABILE ȘI GESTIONAREA FINANCIARĂ A ORAȘELOR

Într-un moment în care veniturile în scădere amenință bugetele publice, cheltuielile locale continuă să crească, deoarece autorităților locale le este acordată o responsabilitate din ce în ce mai mare, ca urmare a descentralizării în multe state membre, iar acestea trebuie să se implice în atenuarea schimbărilor climatice și adaptarea la acestea, găzduirea de refugiați și furnizarea de sprijin economic local.

Administrarea durabilă și gestionarea financiară a orașelor ar trebui să ajute autoritățile locale să își optimizeze resursele umane și financiare, pentru a-și finanța propria funcționare, dar și pentru a-și menține sau dezvolta serviciile publice și finanțarea pentru stimulente ale cetățenilor și servicii publice prestate de alte părți interesate.

În funcție de competențele de reglementare și de finanțare, orașele pot adopta soluții reciproc avantajoase: concurența cooperativă dintre autoritățile locale ar putea facilita cursa către nivelul inferior al taxelor, ceea ce dăunează bugetelor orașelor. Reglementarea ar putea fi legată de impozite: prin captarea valorii adăugate a serviciilor și infrastructurilor publice; prin restricționarea utilizării bunurilor și serviciilor publice, cum ar fi spațiile de parcare, apă etc.; prin neplata pentru negativitățile externe ale activităților care beneficiază de subvenții publice; prin eliminarea stimulentele dăunătoare și condiționarea acestora pe baza respectării criteriilor durabile. De asemenea, pot fi dezvoltate soluții inovatoare de finanțare, cum ar fi mecanismele locale de plafonare și comercializare, fondurile de rulment, investițiile terților, etc.

Administrarea durabilă și gestionarea financiară a orașelor se referă, de asemenea, la responsabilitatea care reflectă

externalitățile de mediu și sociale și transparență. Investițiile bazate pe etică, achizițiile publice ecologice, guvernarea deschisă, precum și prelungirea perioadelor de recuperare a investițiilor, care integrează considerentele de durabilitate, constituie câteva exemple de măsuri care ar putea fi luate.

9. PUNEREA ÎN APLICARE A UNUI PROCES DE EVALUARE ȘI DE ÎMBUNĂTĂȚIRE CONTINUĂ

În timp ce bunele practici în materie de guvernare urbană se referă la o viziune pe termen lung, la anticipare și la o bază solidă de date, trebuie efectuate ajustări necesare pentru punerea în aplicare a viziunii care impune măsurarea rezultatelor și modificarea factorilor externi.

Administrațiile urbane ar trebui să poată pune în aplicare un proces de evaluare prin: alegerea și monitorizarea unui set de indicatori calitativi și cantitativi adecvați, agregați sau neagregați. Evaluările ar trebui să includă măsurarea influenței factorilor externi, iar datele trebuie să fie tratate cu prudență, în special în ceea ce privește aspectele mai puțin măsurabile. Rezultatele unei evaluări ar putea, într-adevăr, să fie părtinoare, în funcție de domeniul de aplicare și de formularea unui indicator. Evaluarea ar trebui să fie împărtășită și comunicată, pentru a dezvolta o inteligență colectivă. Ar trebui să fie elaborate memorandumuri de înțelegere, pentru a compila, cu costuri reduse sau fără costuri, datele colectate de către alte organizații locale, asociații pentru îmbunătățirea și protecția mediului, companii de utilități, actori imobiliari etc., respectând în același timp dispozițiile privind protecția datelor cu caracter personal. Ar trebui utilizate metode de evaluare recunoscute la nivel internațional (spre exemplu, în ceea ce privește emisiile de CO₂, Protocolul internațional privind metodologia schimbărilor climatice sau analiza ciclului de viață), fără a împiedica creativitatea în ceea ce privește identificarea unor indicatori alternativi pentru măsurarea contextului mai larg și a efectelor secundare, spre exemplu, indicatori mai comprehensivi decât PIB-ul standard.

10. CREȘTEREA PARTICIPĂRII CETĂȚENILOR

Participarea cetățenilor permite diferitelor grupuri politice, sociale, religioase și etnice să participe la procesul decizional care le va afecta. Este esențial ca cetățenii să își asume politicile și acțiunile urbane care sunt realizate, prin înțelegerea motivelor și a modului în care sunt întreprinse și prin împărtășirea unei viziuni asupra viitorului orașului cu factorii de decizie relevanți. Trebuie identificat un echilibru între democrația participativă și democrația reprezentativă electivă. Pentru a îmbunătăți participarea cetățenilor, consolidarea capacităților de către părțile interesate din cadrul orașului poate fi încurajată, pentru a îi ajuta să pună în aplicare mijloacele adecvate.

Informarea și consultarea cetățenilor pot fi obligatorii în anumite momente, spre exemplu, în cazul proiectelor majore de dezvoltare și al documentației de planificare noi sau revizuite. Cu toate acestea, această consultare este foarte limitată la informare și comunicare, și nu implică cetățenii în sensul ca aceștia să înțeleagă provocările și soluțiile, și nici nu atinge toate părțile populației.

Într-adevăr, principala dificultate a participării cetățenilor, în special în contextul cartierelor defavorizate, este de a obține opinia fiecărui grup de persoane în cauză. Mulți oameni nu îndrăznesc să participe la dezbateri, nu dispun de încredere și nu știu dacă au capacitatea pentru a acționa astfel: Mediile culturale și de petrecere a timpului liber pot constitui un mijloc excelent în implicarea oamenilor și în exprimarea ideilor și sentimentelor acestora despre proiectul urban.

O strategie prin care toți cetățenii participă într-un mod structurat, spre deosebire de o succesiune de evenimente de participare „dintr-o singură lovitură”, poate garanta faptul că politicile sunt concepute și livrate mai bine și că fondurile sunt, astfel, cheltuite mai bine. Acest dialog structurat prezintă, de asemenea, un potențial mai mic de a avea rezultate negative neașteptate, comparativ cu o serie de evenimente de democrație participativă „dintr-o singură lovitură”. Noile metode de participare bazate pe tehnologie deschid un nou domeniu de posibilități, prin «laboratoare vii», în timp ce alte posibilități, cum ar fi bugetele participative și planificarea, campaniile și concursurile «eroi de zi cu zi» nu au fost încă duplicate.

11. CONSOLIDAREA GUVERNANȚEI ÎN PARTENERIAT

Provocările unui oraș și soluțiile corespunzătoare nu se limitează la granițele orașului și nu pot fi abordate în mod corespunzător prin intervenții monosectoriale. Aceste aspecte sunt interconectate și dinamice și impun o abordare urbană integrată, holistică și durabilă, precum și o guvernare corespunzătoare, care să integreze diferite niveluri în rolurile, competențele și nivelurile de intervenție respective.

Neelaborarea unei strategii coerente de guvernare induce un risc ridicat de relocalizare a problemei în altă parte sau de a avea un efect negativ asupra unei alte dimensiuni a orașului sau a unei alte părți a populației.

Extinderea guvernării înseamnă cooperarea cu alte niveluri ale autorităților locale, inclusiv cu experți, cu societatea civilă și cu sectorul privat, fiind totodată conștient de faptul că decizia politică finală va aparține reprezentanților oficiali aleși.

De asemenea, este necesară extinderea guvernării impozitelor și reglementărilor locale, astfel încât organizarea infrastructurii urbane, în special a legăturilor de transport, să nu se oprească la frontierele fiscale locale; faptul că atragerea companiilor nu duce la o concurență dăunătoare printr-o «cursă către limita inferioară» în ceea ce privește impozitele și cerințele de mediu; că aceeași infrastructură urbană nu este duplicată.

La nivelul zonelor urbane funcționale, s-au dezvoltat deja noi forme mai flexibile de guvernare mai comprehensivă, pentru a adapta amploarea la provocările existente, pe măsură ce se dezvoltă guvernarea metropolitană și policentrică a orașelor.

12. FACILITAREA CONSOLIDĂRII CAPACITĂȚILOR ȘI REȚELELOR

Interdependența provocărilor urbane face imposibil succesul unei abordări sectoriale și pe termen scurt. Abordarea integrată, cu un interval de timp mai lung, devine necesară, dar implică o complexitate mai mare, care necesită o expertiză și know-how mai comprehensive în multe domenii diferite, cum ar fi guvernarea, mediul, problemele sociale și economice.

Pentru ca această abordare să devină o bună practică, este nevoie nu numai de consolidarea capacităților specifice și de formare, ci și de un dialog și o cooperare între experți și reprezentanții aleși, responsabili pentru diferite politici sectoriale, de mediu, locuințe, transport, energie, dezvoltare socială, culturală și economică. Acest demers trebuie facilitat prin diferite mijloace, și anume stabilirea prin timpului de rezervă pentru crearea de rețele în programul de personal și evaluarea performanței la locul de muncă și includerea sistematică în procesul de gestionare a proiectelor.

Acest dialog și consolidarea capacităților pot fi consolidate prin crearea de rețele cu alte orașe, care se confruntă cu probleme similare, și prin parteneriate inovatoare cu instituțiile academice, cu actorii privați și cu organizațiile societății civile.

Abordarea integrată și pe termen lung se referă, de asemenea, la o mai bună gestionare a cunoștințelor, inclusiv posibilitatea de a avea acces la o bază solidă de cunoștințe. Instrumentele pentru planificarea strategică și pentru formularea unei viziuni comune asupra viitorului orașului ar trebui să devină rutină: grupuri de experți, sesiuni de brainstorming, elaborarea și analiza scenariilor, implicarea părților interesate. Consolidarea capacităților este, de asemenea, necesară, pentru a facilita participarea incluzivă a cetățenilor, extinzând autonomia cetățenilor la grupurile mai defavorizate și marginalizate.

DIMENSIUNEA SOCIALĂ

13. ASIGURAREA INCLUZIUNII SOCIALE

Incluziunea socială se referă la valorificarea potențialului orașelor de a integra diverse populații, pentru a forma o comunitate coezivă, respectând diversitatea și folosind-o drept o forță pentru oraș. Excluziunea socială poate apărea din cauza sărăciei, șomajului, imigrației sau a faptului că persoanele se află la ambele capete ale spectrului de vârstă, și, de asemenea, poate rezulta dintr-o combinație între oricare dintre cele de mai sus sau din segregarea spațială. Orașele au un rol esențial de jucat, prin integrarea politicilor lor sociale în educație, urbanism, locuințe, servicii publice, participarea cetățenilor și cultură.

Acestea pot acționa prin:

- planificarea urbană, programele de regenerare urbană și politicile privind locuințele, care asigură diversitate socială, oferă o locuință la prețuri accesibile și împiedică apariția ghetourilor, fie că sunt bogate sau sărace.
- spații publice și servicii pentru toți cei care participă la incluziunea socială, luând în considerare și reflectând diversitatea culturală, și fiind adaptate la cetățenii mai puțin mobili. Mijloacele TIC pot contribui la informarea tuturor grupurilor de populație cu privire la ceea ce le stă la dispoziție, în ceea ce privește serviciile și echipamentele publice, și pot facilita interacțiunea.
- măsuri de combatere a sărăciei energetice și a calității scăzute a locuințelor, cum ar fi modernizarea energetică a locuințelor sociale și stimulente pentru acțiuni similare din partea proprietarilor privați.
- politici proiectate să încurajeze mobilitatea socială, prin intermediul unei strategii transversale, care să conlucreze în domeniul educației, culturii, creării de locuri de muncă și participării cetățenilor, pentru a identifica modalități de a-i implica pe cei excluși de pe piața forței de muncă.

14. ASIGURAREA ECHITĂȚII SOCIALE ȘI INTERGENERAȚIONALE

Se preconizează că orașele vor lua în considerare toate componentele populației în proiectele politice și urbane, indiferent de vârstă, origine socială, statut familial, gen și abilități. Aceasta înseamnă includerea acestei diversități de profil în strategiile economice și în materie de locuințe, servicii sociale, spațiu public și transporturi, astfel încât să se asigure condiții de viață mai bune pentru toți, precum și atractivitatea pe termen lung și prosperitatea orașului.

În timp ce populația de peste 50 de ani este încă angajată activ în viața urbană, aceasta impune, de asemenea, adaptarea specifică a serviciilor și infrastructurilor publice, în timp ce familia trebuie încurajată să rămână în oraș sau cel puțin să nu fie descurajată de lipsa de locuințe, spații verzi și servicii accesibile și adaptate.

Pentru a-și spori angajamentul față de societate, femeile, viitorii adulți, persoanele cu handicap și persoanele în vârstă ar trebui să fie consultate sau integrate în procesele de participare a cetățenilor, atunci când se concepe și regândește mediul acestora.

Exemple de acțiuni în favoarea egalității de gen și a egalității de șanse între femei și bărbați care au aceleași resurse:

- transportul public urban ar trebui să fie accesibil tuturor (spre exemplu, ar trebui să acomodeze scaune cu rotile/să includă spații pentru scaune cu rotile). Acestea ar trebui să asigure siguranță și confort pentru toți, să fie adaptate pentru persoanele în vârstă sau cu handicap în timpul condusului și, de asemenea, să sporească siguranța pasagerilor pe timp de noapte, spre exemplu, prin facilitatea de stații/opriri de noapte flexibile.
- spațiile publice ar trebui să fie, de asemenea, adaptate la cetățenii în vârstă și copii: zone verzi abundente și locuri de joacă cu bănci, fiind astfel adaptate pentru copii și vârstnici, și străzi umbrite, fie pietonale sau parțial dedicate pentru a juca rolul de «spielstrasse», semne adecvate pentru a ajuta oamenii să găsească drumul către facilitățile de toaletă. Spațiile publice trebuie, de asemenea, să integreze ambele preferințe de gen.

- Îngrijirea calitativă și cantitativă a copiilor și a persoanelor aflate în întreținere, în mod direct sau prin intermediul altor furnizori, spre exemplu, prin clădiri intergeneraționale pentru seniori, adolescenți și copii mici, cum ar fi centre de zi, centre de tineret și culturale, care facilitează zone de întâlnire.

15. CONSTRUIREA UNOR OFERTE DE LOCUINȚE PENTRU TOATĂ LUMEA

Orașele se confruntă cu numeroase provocări în ceea ce privește furnizarea de locuințe decente și de calitate pentru toți, care sunt mai complexe în contextul schimbărilor în societate: multiplicarea familiilor monoparentale sau a familiilor cu părinți șomeri, o populație în curs de îmbătrânire, mobilitate sporită a locurilor de muncă, precum și oferta standardizată de pe piața privată care nu satisface diversitatea cererii. Orașele sunt, de asemenea, așteptate să furnizeze locuințe care respectă reglementările stricte privind construcțiile și să răspundă așteptărilor cetățenilor, în ceea ce privește confortul și eficiența energetică: orientare dublă, izolare fonică și termică, lumină naturală, design mai bun în general și acces la transport, facilități verzi și urbane.

Strategia privind oferta de locuințe ar trebui să adapteze oferta la cerere, pe baza unei planificări predictive, care să integreze această politică în politicile urbane și sociale. Acțiunile de asigurare a locuințelor pentru toți, cum ar fi accesul ușor la credite ipotecare, ar trebui să țină seama de realitățile pieței imobiliare și să fie coerente cu politicile de urbanism, spre exemplu, prin favorizarea renovării și a dezvoltării continue, în raport cu dezvoltările de tip greenfield.

Orașele pot aborda unele dintre aceste provocări prin:

- dezvoltarea cunoștințelor privind piața imobiliară (atât construită, cât și neconstruită), spre exemplu, prin intermediul unui observator dedicat „de dimensiune adecvată”.
- schimbul și cooperarea cu sectorul privat, astfel încât să se furnizeze locuințe accesibile, în apropierea infrastructurilor de transport, spre exemplu, pentru a garanta achiziționarea acestora de către un proprietar social sau în schimbul vânzării de terenuri publice.
- eliminarea barierelor, pentru soluții inovatoare mutual benefice, cum ar fi cooperativele de locuințe și casele parțial construite de către proprietar, spre exemplu, prin adaptarea reglementărilor locale de planificare pentru astfel de sisteme sau prin identificarea unui teren adecvat.
- reinvestirea valorii adăugate a terenului, care a fost reflectată printr-o impozitare adecvată în politici de locuințe accesibile
- combinarea unei strategii privind terenurile cu strategia privind locuințele, pentru a identifica și caracteriza potențialele zone de dezvoltare.

16. PROTECȚIA ȘI PROMOVAREA SĂNĂTĂȚII ȘI BUNĂSTĂRII

Sănătatea și bunăstarea au devenit subiecte majore care fac ca orașele să devină mai atractive și mai prospere. Un oraș durabil ar trebui să creeze și să îmbunătățească în permanență mediile fizice și sociale, astfel încât oamenii să se poată susține reciproc în dezvoltarea potențialului maxim și, în general, în îmbunătățirea sentimentului de bunăstare. Prevenirea problemelor de sănătate datorită unui mediu activ și sănătos, precum și asigurarea accesului tuturor la infrastructuri de sănătate de calitate constituie elemente esențiale.

Măsurile care trebuie întreprinse se referă la:

- Reducerea poluării aerului: în timp ce concentrațiile actuale de particule fine provoacă 500.000 decese premature în fiecare an în UE, s-a demonstrat faptul că întreprinderea de măsuri bazate pe orientările OMS sporește speranța de viață cu o medie de 22 luni, cu beneficii pentru sănătate în valoare de 30 miliarde de euro.
- O mai bună calitate a aerului intern, prin furnizarea de locuințe igienice, la prețuri accesibile. Poluarea aerului intern constituie, într-adevăr, o amenințare majoră la adresa bunăstării și sănătății, în special pentru persoanele mai vulnerabile, precum copiii și persoanele în vârstă. Această poluare se datorează în principal fumului, vopselei volatile, particulelor de lac CO₂ și concentrațiilor de microorganisme, agravate de lipsa unor schimburi suficiente de aer și umiditate.
- O mai bună calitate a apei, cu acces garantat al tuturor persoanelor la apă potabilă, datorită măsurilor de protecție a apei, și la alimente sănătoase la prețuri accesibile, în special în cantinele publice.
- Stiluri de viață mai sănătoase, în contextul în care orașele încurajează activitățile fizice. Coridoarele verzi și echitatea spațială în furnizarea de zone verzi și de facilități sportive contribuie la îmbunătățirea sănătății și a bunăstării.

- Măsuri de eliminare a poluării fonice, olfactive și vizuale și de îmbunătățire a sentimentului de siguranță, integrând, în același timp, aceste considerente în planificarea urbană și în gestionarea spațiului public și a mediului.
- Campanii de prevenire și centre locale pentru cele mai frecvente cauze ale problemelor de sănătate, spre exemplu: dependența, astmul, etc., dezvoltate prin parteneriate inovatoare cu autoritățile din domeniul sănătății, precum și prin intermediul unor relee de diseminare, cum ar fi reprezentanți din domeniul sănătății din mediul de muncă și educație.
- Servicii mai bune și accesibile pentru o îmbătrânire activă și în condiții bune de sănătate, prin utilizarea TIC. TIC poate contribui, de asemenea, la responsabilizarea cetățenilor în ceea ce privește gestionarea propriei sănătăți, prin aplicații specifice.

17. ÎMBUNĂȚIREA EDUCAȚIEI ȘI FORMĂRII FAVORABILE INCLUZIUNII

Educația și formarea pentru toți contribuie la dezvoltarea calificărilor și competențelor forței de muncă locale, pentru o economie locală puternică și rezilientă, precum și pentru implicarea cetățenilor în arena publică. Inițiativele pentru o educație incluzivă sunt numeroase, de la structurile de îngrijire a copiilor (tinerețe) la școlile de tip a doua șansă, universitățile deschise și formarea la locul de muncă, pentru a se adapta la o piață a locurilor de muncă aflată în continuă schimbare. Noua tehnologie oferă oportunități de a retransmite și de a deschide aceste facilități de învățare pentru un public mai larg și a adapta formarea. Având în vedere numărul considerabil de astfel de inițiative, autoritățile locale ar putea oferi un cadru care să stimuleze coordonarea, identificarea talentelor, informarea și comunicarea și să sprijine cele mai benefice inițiative, cum ar fi parteneriatele inovative între angajatorii locali, organizațiile educaționale, de cercetare și cele sociale. Bibliotecile și școlile oferă oportunități de îmbunătățire a educației incluzive, în moduri inovative: organizarea unor sesiuni de lectură publice, în spații verzi, aducerea diverselor activități culturale și a «eroilor de zi cu zi» în contextul bibliotecilor și școlilor, etc.

18. PROMOVAREA CULTURII ȘI A OPORTUNITĂȚILOR DE PETRECERE A TIMPULUI LIBER

Cultura îmbogățită de migrațiile succesive poate constitui un motor puternic pentru incluziunea socială, prin educație și evenimente. De asemenea, contribuie la sentimentul de apartenență, prin consolidarea identității orașului. Sectoarele culturale și de agrement reprezintă, din ce în ce mai mult, o sursă de creativitate, inovare și locuri de muncă, contribuind la creșterea economică în Europa.

Un oraș poate beneficia de:

- Promovarea unei politici culturale ambițioase în favoarea creatorilor, artiștilor și garantarea accesului tuturor persoanelor la cultură (ajutor financiar, politică de prețuri sociale, proiecte școlare, etc.).
- Încurajarea sinergiilor dintre cultură, timp liber și educație, spre exemplu, prin încurajarea educației artistice și a participării active la activități culturale pentru toți, datorită parteneriatelor cu organizațiile de asistență medicală, de îngrijire a copiilor și de îngrijire a persoanelor în vârstă, în special în zonele învecinate defavorizate.
- promovarea unui mediu favorabil în ceea ce privește dezvoltarea sectoarelor economice culturale, creative și de agrement, inclusiv a sectorului audio-vizual, spre exemplu, prin stimularea consolidării încrucișate a inițiativelor din partea actorilor privați și publici și a organizațiilor civile. Festivalurile și alte evenimente culturale principale, precum și competiția sportivă încurajează economia locală și sectorul turismului.
- crearea de sinergii între activitățile din domeniul sănătății și cel sportiv.

DIMENSIUNEA ECONOMICĂ

19. STIMULAREA CREȘTERII ECOLOGICE ȘI A ECONOMIEI CIRCULARE

În UE, 4,5 de tone din fiecare 15 de tone de materii prime consumate anual sunt irosite, iar această situație se produce chiar și în contextul creșterii prețurilor materiilor prime și mineralelor. Măsurile precum o mai bună proiectare ecologică și reutilizarea pot genera economii nete la nivelul UE de până la 604 miliarde de euro sau 8% din cifra de afaceri anuală pentru întreprinderile relevante.

Astfel, economia circulară poate stimula creșterea ecologică, prin reducerea costurilor întreprinderilor, precum și prin furnizarea unei game de noi oportunități de afaceri, bazate pe servicii în locul produselor, cum ar fi leasing-ul, partajarea, repararea, modernizarea sau reciclarea.

Autoritățile locale pot facilita condițiile pentru stimularea economiei circulare și a creșterii ecologice, decuplând creșterea de consumul și degradarea resurselor naturale, prin:

- încurajarea celor mai eficiente produse și servicii, din punct de vedere al utilizării resurselor, datorită politicilor de achiziții ecologice și a campaniilor de consum durabil.
- dezvoltarea unor instrumente financiare inovatoare, care să stimuleze dezvoltarea unor sectoare „ecologice”, cum ar fi energia din surse regenerabile, rețehnologizarea energetică, tehnologiile eficiente (spre exemplu, cele mai bune tehnologii și tehnici disponibile);
- implementarea stimulentei fiscale, așa-numite taxe ecologice, precum și stimulentele ecologice pentru externalități pozitive, precum și eliminarea subvențiilor dăunătoare mediului.
- sprijinirea dezvoltării întreprinderilor și industriilor „verzi”, prin furnizarea infrastructurii fizice de bază, precum și prin sprijinirea dezvoltării centrelor ecologice și a centrelor de afaceri de tip incubator.

20. PROMOVAREA INOVAȚIEI ȘI A ORAȘELOR INTELIGENTE

Pentru a gestiona tranziția către durabilitate, orașele trebuie să încurajeze inovația și să devină „mai inteligente”. Abordările inteligente oferă modalități noi și utile de a construi economii locale viabile, de a conserva mai bine resursele naturale și, în general, de a îmbunătăți calitatea vieții.

Inovația și inteligența pot fi:

- la nivel social: prin utilizarea inovativă a infrastructurilor publice existente, cum ar fi școlile și bibliotecile, precum și a canalelor sociale și media existente, pentru a-i implica pe cetățeni în comunitatea urbană; la nivel general, prin încurajarea inițiativelor care stimulează capacitatea cetățeanului de a acționa într-un mod benefic pentru comunitate, de la crearea de întreprinderi mici la activități non-profit. Inovația într-un oraș provine din parteneriatul inovativ.
- la nivel financiar: deși utilizarea eficientă a resurselor poate îmbunătăți rentabilitatea și competitivitatea, aceasta impune adesea investiții inițiale. Instrumentele financiare inovative sunt esențiale pentru o tranziție de succes, de la micro-credite la fonduri de rulment pentru rețehnologizarea energiei.
- la nivel tehnologic: Se recunoaște din ce în ce mai mult potențialul tehnologiilor informației și comunicațiilor de a obține rezultatele dorite în ceea ce privește dezvoltarea urbană. TIC pot ajuta orașele să fie mai inteligente și mai conectate: prin utilizarea beneficiilor informațiilor în timp real pentru a optimiza infrastructura și serviciile orașului; prin deschiderea de surse de date, fără costuri sau cu costuri marginale, pentru a încuraja dezvoltarea de aplicații care să faciliteze viața și munca cetățenilor în oraș, prin furnizarea de servicii și aplicații pentru orașe utilizatorilor finali prin intermediul platformelor tehnice (digitalizarea serviciilor publice).

21. ASIGURAREA CONECTIVITĂȚII

Într-o lume globalizată, orașele fac parte dintr-o rețea din ce în ce mai comprehensivă de orașe și teritorii, de la nivel local la nivel global. Accesul la piețe și la resursele tehnologice și financiare depinde de calitatea și intensitatea participării orașului la aceste rețele de comunicare și la acest schimb de informații, care depinde de cât de bine este conectat orașul:

- conexiuni fizice, prin infrastructuri de transport, cum ar fi transportul feroviar cu orașe regionale din apropiere, conexiuni aeriene și feroviare cu marile orașe europene, facilitând, astfel, călătoriile de afaceri sau de zi academice, precum și transportul de marfă; infrastructurile de transport interurban de mare viteză între marile orașe, completate de un sistem coordonat de tranzit rapid către orașele mai mici, constituie toate elemente de sprijin ale conectivității unui oraș.
- conexiuni de comunicare, prin infrastructuri de telecomunicații bazate pe conexiuni de mare viteză;
- conexiuni informale cu tendințele culturale emergente și cu surse de inovare care depind de calitatea și intensitatea schimburilor dintre locuitorii și organizațiile orașului și aceste surse de creativitate.

Astfel, conectivitatea poate fi promovată prin educație, prin încurajarea schimburilor și prin crearea de rețele între orașe, datorită programelor de înfrățire și prin dezvoltarea unor infrastructuri de telecomunicații de înaltă calitate pentru universități, cercetare și dezvoltare și întreprinderi.

22. DEZVOLTAREA OCUPĂRII FORȚEI DE MUNCĂ ȘI A UNEI ECONOMII LOCALE REZILIENTE

Orașele se confruntă cu consecințele crizelor economice și cu necesitatea de a-și contesta și diversifica economia, abordând în același timp șomajul structural al următoarelor grupuri: tinerii, în special cei mai puțin calificați și mai marginalizați, dar și persoanele cu vârsta de peste 50 de ani. Prin urmare, orașele trebuie să stimuleze creșterea endogenă, prin dezvoltarea unei abordări a dezvoltării economice locale. Dezvoltarea economiei locale este, de asemenea, importantă pentru a promova o economie urbană durabilă și favorabilă incluziunii și, prin urmare, pentru a îmbunătăți calitatea vieții în orașe și pentru a aborda inegalitățile. În plus, dezvoltarea economică locală face orașele mai rezistente și mai bine înarmate pentru a face față riscurilor și tendințelor globale și locale, cum ar fi relocarea activităților cu utilizare intensă a forței de muncă, impactul schimbărilor climatice asupra economiei și infrastructurilor, eșecurile în materie de TIC sau sosirile de refugiați.

Guvernele locale au un rol major de jucat, prin valorificarea activelor și avantajelor locale, diversificarea economiilor și extinderea oportunităților economice pentru populație. Autoritățile locale pot identifica în special avantajele comparative și domeniile prioritare pentru investiții și activități de sprijin care au un potențial ridicat. Spre exemplu, ocuparea forței de muncă în sectoarele și serviciile de mediu a crescut cu aproximativ 3% pe an în ultimii ani în Europa. Numai sectorul european al energiei din surse regenerabile va genera peste 400.000 de noi locuri de muncă până în 2020.

Orașele pot contribui la crearea de locuri de muncă endogene, prin dezvoltarea unei baze largi de competențe locale, prin programe de formare și educație sau prin susținerea incubatoarelor. Acestea pot dezvolta parteneriate inovatoare, pot identifica mai bine competențele și talentele necesare și pot crea stimulente, pentru a stimula ocuparea forței de muncă locale, ceea ce se întâmplă deja la nivelul mai multor orașe, pentru proiecte majore de lucrări publice.

Strategia include, de obicei, investiții într-un domeniu emblematic: cultură, industrie, servicii inovatoare și bazate pe cunoaștere; cu toate acestea, potențialul economic rezilient al orașului se bazează, de asemenea, pe distribuția valorii adăugate a bunurilor și serviciilor colective și publice între sectorul privat, sectorul non-profit, sectorul public și zona internă (bunuri și servicii auto-produse schimbate la nivelul familiilor sau prin rețele sociale de prieteni și cunoștințe).

23. ÎNCURAJAREA PRODUCȚIEI ȘI CONSUMULUI DURABILE

Modelele durabile de consum și producție într-o lume cu resurse limitate constituie o cerință esențială în ceea ce privește dezvoltarea durabilă, astfel cum se recunoaște în Planul de implementare a Summitului mondial privind dezvoltarea durabilă de la Johannesburg (JPOI), cu ocazia Summitului mondial privind dezvoltarea durabilă din 2002. Producția durabilă este legată de utilizarea eficientă a resurselor, prevenirea și reducerea deșeurilor și, în general, de modurile de producție care nu sunt dăunătoare pentru mediu. Această protecție poate fi realizată prin promovarea produselor proiectate ecologic, care oferă același serviciu specific, dar care sunt produse în mod durabil, de la început până la final, adică de la sursele de aprovizionare cu materiale și procesele industriale sau artizanale, până la sfârșitul vieții.

Principalele criterii sunt:

- un design care facilitează întreținerea, repararea, modernizarea, refabricarea sau reciclarea produsului, cu o durată de viață utilă prelungită.
- utilizarea de materiale obținute în mod durabil și eliminarea substanțelor nocive pentru sănătate și pentru mediu.
- un design și un proces care utilizează mai puține resurse, cum ar fi apă și aer mai puțin curate, mai puține materii prime și mai puțină energie.

Pentru a stimula producția durabilă, o autoritate locală se poate concentra pe promovarea consumului de bunuri și servicii produse în mod durabil, precum și pe o economie ecologică și circulară, spre exemplu, prin:

- politici de achiziții publice ecologice și echitabile, inclusiv criterii privind ciclul de viață al produsului în cadrul caietelor de sarcini ale licitațiilor. De la mobilierul din hârtie la construirea sau gestionarea infrastructurii și serviciilor urbane (spre exemplu, prin solicitarea utilizării materiilor prime secundare și a etichetelor ecologice, care există în prezent pentru o gamă largă de produse), administrațiile locale sunt prezentate cu multe oportunități de a susține întreprinderile ecologice.
- trecerea de la impozitarea muncii la impozitarea impactului asupra mediului și stimulente fiscale pentru ca cetățenii să consume produse mai durabile.
- promovarea unui stil de viață durabil și trecerea de la „proprietar” la „co-utilizator”, prin campanii și educație, evitând în același timp efectul de recul al tehnologiilor eficiente din punct de vedere al utilizării resurselor.
- Acțiuni specifice privind alimentele care aduc, de asemenea, beneficii sectoarelor agricole și alimentare locale: promovarea producției și consumului de alimente locale, sezoniere și produse în mod durabil, prin organizarea piețelor sau a altor circuite de consum directe; luarea de măsuri pentru combaterea risipei de alimente.

24. PROMOVAREA COOPERĂRII ȘI A PARTENERIATELOR INOVATOARE

Dezvoltarea urbană durabilă impune o colaborare puternică între sectoare și instituții, persoane și organizații. Capacitatea de inovare și adaptabilitate a unui oraș depinde, în mare măsură, de calitatea dialogului și a cooperării dintre administrația locală, întreprinderi, mediul academic și societatea civilă: asociații profesionale, sindicate, asociații ale cetățenilor locali și ONG-uri.

Administrațiile locale pot promova transferul de cunoștințe și cooperarea prin:

- cooperarea cu universitățile, o sursă de inovare științifică și socială, furnizor de bune practici, care ar putea fi adaptate și puse în aplicare în contextul urban.
- promovarea inițiativelor de tip cluster și a inițiativelor tehnologice sau sociale comune între universități, sectorul privat și asociațiile profesionale. Spre exemplu, se pot lansa cereri de oferte publice, pentru proiecte care încurajează răspunsurile comune, sau orașele pot adopta politici economice pentru a susține clusterelor din sectoarele economice esențiale.
- crearea de parteneriate inovatoare cu sectorul privat, de la proprietari la furnizori de servicii, pentru a încuraja, spre exemplu, finanțarea și aplicarea expertizei în ceea ce privește regenerarea și dezvoltarea urbană. În același mod, parteneriatele inovatoare pot stimula dezvoltarea surselor locale de energie regenerabilă, a rețehnologizării depozitelor de energie ale clădirilor și infrastructurilor inteligente. Pentru a garanta că interesul public este acoperit, costurile, beneficiile și riscurile sunt distribuite echitabil și că domeniul public rămâne public, orașul trebuie să dezvolte un cadru care să stabilească principiile unor astfel de parteneriate publice private și rolul fiecăruia, și să le pună în aplicare prin reglementări și contracte corecte și echitabile.
- abilitarea și promovarea inițiativelor conduse de comunitate care au un interes public, local sau global, prin diferite tipuri de susținere: organizațională, financiară, etc.

Parteneriatele de succes ar putea fi, de asemenea, încurajate prin consolidarea capacităților care vor consolida capacitatea locală de a coopera într-un mod inovativ. Astfel sunt încurajate orașele inteligente, favorabile incluziunii și atractive.

DIMENSIUNEA DE MEDIU

25. ATENUAREA SCHIMBĂRILOR CLIMATICE

Orașele emit cantități semnificative și în creștere de gaze cu efect de seră (GES), reprezentând 37-49% din totalul emisiilor globale de GES (IPCC 2014). Previzunile Agenției internaționale pentru energie indică faptul că emisiile de gaze cu efect de seră generate de energia urbană vor crește de la aproximativ 67% în prezent, la 74% până în 2030 (AIE 2008). Fără a aștepta politici globale decisive privind schimbările climatice, unele orașe au început să întreprindă măsuri. Astfel, orașele pot servi drept „centre de ingeniozitate politică”, care să conducă la planuri concrete de acțiune locală în domeniul energiei și al climei. Pentru a promova eforturile în vederea atingerii obiectivelor naționale și europene, acestea își pot raporta emisiile de CO₂ în mod voluntar și se pot angaja să respecte obiective puternice de reducere a emisiilor de CO₂, spre exemplu, prin Convenția primarilor. În cazul în care sunt gestionate în mod adecvat, măsurile de atenuare a schimbărilor climatice ar putea duce, de asemenea, la o reducere a poluării aerului, la costuri energetice mai mici pentru autoritățile locale și pentru cetățenii acestora, precum și la dezvoltarea economiei locale.

Orașele își implementează planul prin:

- utilizarea competențelor de planificare și impozitare, pentru a încuraja planificarea urbană inteligentă, clădirile eficiente din punct de vedere energetic, energia din surse regenerabile și sistemul de încălzire urban.
- creșterea eficienței energetice a clădirilor și, în general, a domeniului public;
- încurajarea surselor locale de energie regenerabilă și a eficienței energetice, inclusiv a producerii combinate de energie termică și electrică, prin includerea criteriilor în contractele încheiate cu SSE-uri (societățile de servicii energetice).
- dezvoltarea unor instrumente de finanțare inovatoare cu parteneri privați și publici.
- sensibilizarea cetățenilor și asigurarea unui punct de contact pentru consiliere, audituri tehnice și financiare, în vederea reducerii consumului de energie, în special pentru modernizarea energetică.
- încurajarea producției și consumului durabile, precum și a mobilității durabile și a prevenirii generării de deșeuri.

Sărăcia energetică ar trebui să fie vizată, în mod concret, prin programe specifice. Rețeaua inteligentă și, în general, aplicațiile TIC contribuie la furnizarea în timp real a unor informații detaliate cu privire la momentul și modul în care se consumă energia și la energia din surse regenerabile produsă. Aceste informații ajută la identificarea domeniilor în care se înregistrează progrese, oferind control asupra dispozitivelor consumatoare de energie și contribuind la echilibrarea ofertei, a cererii și a stocării energiei.

26. PROTECȚIA, REFACEREA ȘI CONSOLIDAREA BIODIVERSITĂȚII ȘI A ECOSISTEMELOR

În ultimii 50 de ani, ecosistemele s-au schimbat mai rapid și mai mult decât în orice perioadă comparabilă de timp din istoria umană. La nivel global, populațiile de pești, păsări, mamifere, amfibieni și reptile au scăzut cu 52% din 1970, iar speciile de apă dulce au suferit o scădere de 76% - o pierdere medie aproape dublă față de cea a speciilor terestre și marine. Amenințările la adresa biodiversității în Europa se datorează, în principal, pierderii habitatelor, ca urmare a intensificării agriculturii, inclusiv utilizării pesticidelor și îngrășămintelor, dezvoltării urbane, frecvenței crescute a incendiilor și schimbărilor climatice. Planificarea utilizării terenurilor, utilizării marine și a apei trebuie să se facă printr-o abordare integrată, strategică și multi-nivel, care vizează protejerea și refacerea biodiversității și a ecosistemelor, prin reducerea acestor amenințări principale.

Această abordare se bazează pe patru piloni:

- identificarea „coridoarelor” și a „nodurilor” verzi-albastre ale infrastructurii verzi care trebuie protejate împotriva dezvoltărilor;

- evitarea expansiunii urbane și a impermeabilizării solului, prin îmbunătățirea calității vieții în zonele deja urbanizate și prin luarea de măsuri, inclusiv financiare, pentru a promova regenerarea zonelor dezafectate versus apropierea terenurilor verzi;
- promovarea gestionării durabile a terenurilor și a apelor marine și interioare, datorită agriculturii, silviculturii și practicilor de pescuit durabile;
- atenuarea impactului fragmentării asupra transporturilor și a altor infrastructuri existente și viitoare.

Natura în mediul urban poate furniza servicii și beneficii multiple: creșterea bunăstării și a calității vieții, reducerea efectului de insulă de căldură și a cantității de apă de evacuare, îmbunătățirea calității aerului, dar și atragerea întreprinderilor sau oferirea de oportunități de recreere. Nu în ultimul rând, ecosistemele oferă servicii de sprijin, cum ar fi în ceea ce privește formarea solului, fotosinteza, ciclul nutrienților și conservarea grupurilor de gene care sunt necesare pentru a susține aproape toate celelalte servicii ecosistemice. Pentru a fi consolidate, aceste servicii trebuie nu numai să furnizeze suficiente zone de suprafață pentru habitate, inclusiv pe acoperișuri și pereți, ci și o diversitate de habitate și specii în oraș. Existența unei politici privind lipsa pesticidelor și gestionarea diferențiată a spațiilor verzi, sensibilizarea populației cu privire la bogăția și beneficiile naturii în rândul locuitorilor, în special în rândul copiilor, constituie exemple de măsuri care aduc beneficii, prevenind în același timp conflictele.

Dincolo de granițele orașelor, protecția habitatelor și a biodiversității prezintă, de asemenea, multe sinergii cu reducerea riscului de inundații, atenuarea schimbărilor climatice și adaptarea la acestea, calitatea apei și turismul. Acestea sunt identificate drept soluții bazate pe natură.

27. REDUCEREA POLUĂRII

De la începutul revoluției industriale din secolul al XIX-lea, poluarea mediului a devenit o problemă transfrontalieră globală care afectează aerul, apa, solul și ecosistemele și este legată direct de sănătatea și bunăstarea oamenilor. O parte substanțială a populației UE este expusă la niveluri de poluare a aerului, inclusiv poluarea aerului din interior, care depășesc standardele recomandate de Organizația Mondială a Sănătății. Populația urbană este expusă în mod special, cu un nivel ridicat de particule fine, ozon, oxid de azot și concentrații mutagenice de „hidrocarburi aromatice policiclice” rezultate din concentrația populației și a activităților, în special prin arderea combustibililor pentru încălzire și pentru autoturisme și camioane. În interior, cetățenii sunt expuși la particule volatile care provin din lacuri, vopsele, substanțe adezive, aerosoli și produse de curățare (compuși organici volatili). Toți acești poluanți sunt periculoși pentru sănătate, în special pentru cei mai vulnerabili, și prezintă efecte cancerigene.

Directivele UE 2008/50/CE și 2004/107/CE organizează monitorizarea obligatorie a 15 poluanți, precum și conservarea calității aerului sau reducerea poluării aerului, dacă este cazul. Orașele dispun de numeroase pârghii pentru a reduce poluarea aerului exterior, în parteneriat cu alte niveluri de guvernare. În caz de alertă sau de criză în materie de poluare, autoritățile locale pot pune în aplicare măsuri specifice, cum ar fi transportul public gratuit, restricțiile de trafic, taxele de trecere a drumurilor urbane și zone cu emisii reduse. Printre măsurile de poluare interioară se numără sensibilizarea cetățenilor și combaterea poluării interioare în clădirile publice, în special în școli și grădinițe/creșe. Pe termen lung, reducerea tuturor tipurilor de poluare include măsuri comune pentru atenuarea schimbărilor climatice, renaturalizarea orașelor și mobilitatea durabilă.

Poluarea apei, inclusiv a apelor subterane și a solului rezultă din surse agricole sau urbane și industriale difuze, precum și din poluarea atmosferică. În ceea ce privește poluarea solului, se estimează că în Europa există 340.000 de terenuri contaminate, dintre care majoritatea nu au fost încă identificate. Locurile poluate orfane impun acțiuni specifice din partea orașelor, pentru a debloca reciclarea terenurilor în vederea redevoltării urbane, precum și pentru a facilita accesul la mecanisme de finanțare. În cele din urmă, reducerea poluării trebuie să facă față poluării fonice, care ar putea amenința calitatea vieții în orașe.

28. ADAPTAREA LA SCHIMBĂRILE CLIMATICE

Creșterea nivelului mării, inundațiile cauzate de apele interioare și evenimentele meteorologice extreme - în special căldura - precum și secete, asociate adesea cu deficit de apă și poluarea aerului, precum și cu răspândirea potențială a bolilor, pot avea un impact negativ pe scară largă asupra sănătății, a mijloacelor de subsistență și a bunurilor oamenilor. Orașele sunt foarte vulnerabile la schimbările climatice, datorită concentrării ridicate a populației și a activităților economice, a serviciilor publice și a infrastructurilor. Guvernele locale joacă un rol esențial în adaptarea la amenințările existente și emergente cu care se confruntă orașele. Acestea trebuie să înțeleagă mai bine gradul lor de expunere și vulnerabilitatea la impacturile potențiale, astfel încât să poată evalua riscurile asociate acestor impacturi.

Procesul trebuie să implice principalele părți interesate, cum ar fi experții, prestatorii de servicii și comunitatea locală, în scopul elaborării unor planuri de adaptare transversale, cu acțiuni precum:

- dezvoltarea rezilienței comunității, inclusiv măsuri imediate fără regrete în planificarea și gestionarea urbană, cum ar fi drenarea urbană durabilă, infrastructura ecologică, sprijinirea aprovizionării reziliente cu alimente și apă la nivel local și includerea măsurilor de adaptare în ceea ce privește clădirile, infrastructurile și spațiile publice noi sau în programele de întreținere și renovare.
- creșterea gradului de sensibilizare a publicului cu privire la schimbările climatice, impactul preconizat al acestora asupra comunității și acțiunile pe care cetățenii le pot întreprinde pentru a atenua și a se adapta.
- dezvoltarea de parteneriate strategice, pentru a organiza gestionarea crizelor în cazul valurilor de caniculă, secetei, inundațiilor și efectelor asociate acestora, precum și pentru a organiza reziliența post-criză.

Consolidarea capacităților și crearea de rețele ar trebui să fie elemente esențiale pentru un subiect atât de complex, iar identificarea surselor inovatoare de finanțare are cea mai mare importanță. Elaborarea unor planuri de adaptare pentru atenuarea schimbărilor climatice reprezintă o modalitate bună de a pune în comun resursele și soluțiile relevante. Convenția primarilor 2030 integrează cele două abordări.

29. GESTIONAREA DURABILĂ A RESURSELOR DE MATERIALE NATURALE ȘI PREVENIREA DEȘEURILOR

Orașele eficiente din punctul de vedere al utilizării resurselor combină creșterea productivității și inovarea cu costuri mai mici și cu un impact redus asupra mediului. Gestionarea durabilă a resurselor naturale și a materialelor și prevenirea generării de deșeurii sunt, prin urmare, nu numai aspecte de mediu majore, ci și elemente esențiale pentru tranziția către o economie ecologică, cu succesul bunurilor și serviciilor produse în mod durabil și cu reducerea costurilor aferente.

UE și-a setat țelul ambițios ca producția de deșeurii per persoană să fie în scădere absolută până în 2020 și propune reducerea deșeurilor alimentare cu cel puțin 30 % până în 2025. Aceste obiective ambițioase pot fi atinse pe baza producției și consumului durabile, prin proiectarea ecologică, reducerea ambalajelor, reutilizare, reparare și renovare, reciclare și compostare.

Inițiativele de promovare, precum și gestionarea durabilă a resurselor naturale se dezvoltă la nivel teritorial și metropolitan. Acestea sunt, în esență, după cum urmează:

- organizarea colectării separate și reciclarea materialelor plastice, a deșeurilor biologice, a sticlei, a ambalajelor din carton, a hârtiei.
- organizarea reciclării, a operațiunilor de upcycling, a compostării produselor colectate, inclusiv prin alocarea de locații specifice pentru ca aceste procese să aibă loc în documentele de planificare.
- dezvoltarea de acțiuni specifice, destinate sectorului construcțiilor, pentru a reduce deșeurile din construcții și demolări (care continuă să crească la nivelul UE).
- încurajarea practicilor durabile în silvicultură, agricultură, pescuit și activități extractive, prin reglementare, asistență financiară și achiziții ecologice;
- elaborarea unor acțiuni specifice pentru protejarea serviciilor facilitate de un sol sănătos (producția de alimente, păstrarea apei și depoluarea, depozitarea carbonului, etc.).
- garantarea unui nivel ridicat de protecție a mediului pentru habitatele esențiale, prin măsuri de protecție a biodiversității și a ecosistemelor.
- protejarea energiei, aerului curat și resurselor de apă, prin reducerea poluării, atenuarea schimbărilor climatice și gestionarea durabilă a apei.
- încurajarea trecerii de la „consumator” la „utilizator” și de la „proprietar” la „co-partener” datorită promovării

activităților sociale și economice legate de închirierea, partajarea, schimbul, repararea și fabricarea produselor, prin economia circulară.

30. PROTECȚIA, PĂSTRAREA ȘI GESTIONAREA RESURSELOR DE APĂ

Resursele de apă sunt supuse unei presiuni crescânde în numeroase părți ale lumii, iar Europa nu face excepție. Cea mai importantă legislație din Europa în ceea ce privește protecția apelor este Directiva-cadru privind apa (DCA). Aceasta stabilește o nouă abordare legislativă, care stipulează obiective foarte ambițioase în ceea ce privește calitatea și protecția apelor noastre, și se bazează pe o abordare de tip bazin hidrografic pentru gestionarea calității apei, și disponibilitatea locală este încă în pericol, în ciuda cerințelor directivei-cadru privind apa pentru o calitate ecologică și chimică suficient de ridicată a tuturor apelor de suprafață până în 2015. Directiva UE limitează captarea apelor subterane la porțiunea de reîncărcare anuală care nu este necesară pentru susținerea ecosistemelor conectate, fie că este vorba de corpuri de apă de suprafață, fie de sisteme terestre, cum ar fi zonele umede. Biodiversitatea, sănătatea, toate sectoarele economice, inclusiv activitățile de agrement și turistice, sunt afectate.

Dacă agricultura constituie principala sursă de poluare și de consum de apă, orașele joacă, de asemenea, un rol în ceea ce privește:

- menținerea și dezvoltarea stratului de vegetație și, în general, evitarea impermeabilizării solului. Un sol complet funcțional depozitează 400 mm de precipitații per hectar.
- asigurarea unei colectări și tratări excelente a apelor uzate.
- protejarea zonelor umede și a bazinului hidrografic împotriva dezvoltării urbane.
- încurajarea reducerii apei consumate și poluate de către cetățeni, prin prețuri corecte și campanii.
- exemplaritate în domeniul public, printr-o politică de zero pesticide, o alegere a instalațiilor cu consum redus de apă și, în general, a dispozitivelor cu consum redus de apă.